

Seminář 4

Analýza v kvalitativním výzkumu

Struktura semináře (I)

ZADÁNÍ ÚKOLU 1

KVALITATIVNÍ ANALÝZA

- Cíle
- Postupy a techniky
- Výstup kvalitativní analýzy

ZADÁNÍ ÚKOLU 1

- Povinné součásti vypracovaného úkolu (rozsah cca 3 strany)
  1. Výzkumná otázka
  2. Teoretický úvod a východiska (citace dle APA!)
  3. Seznam otázek pro semistrukturované interview
  4. Přepis provedeného rozhovoru dle transkripčních pravidel (alespoň 15min – bez seznamovacího úvodu, který neanalyzujeme)
  5. Kvalitativní analýza rozhovoru
  6. Seznam použité literatury
- Soubor nazvat **ukol1_příjmení.docx** (např. [ukol1_kveton.docx](#))
ÚKOL ODEVZDEJTE V NEDĚLI PŘED PÁTÝM SEMINÁŘEM!

Analýza dat

- Co je analýza?
- Kvalitativní analýza dat je uměním zpracovat data smyslupným způsobem a nalézt odpověď na položenou výzkumnou otázku (Hendl, 2012)

Co je cílem kvalitativní analýzy dat?

- Identifikovat důležité významotvorné kategorie
- Určit vztahy mezi kategoriemi
- Interpretovat kategorie a vztahy mezi nimi
- Vybrat klíčové úryvky ilustrující hlavní zjištění a zařadit je vhodně do textu

Co kvalitativní analýza není

- není numerická
- nestojí na kvantifikacích, tj. cílem není spočítat, kolik informátorů prohlásilo určité tvrzení
- nepleťme si kvalitativní analýzu dat s obsahovou analýzou, tj. cílem není identifikovat témata a určit, kolikrát se ve výpovědích aktérů objevila

Alfa a omega: otevřené kódování

- Otevřené kódování je technika, která byla vyvinuta v rámci analytického aparátu zakotvené teorie, avšak díky své jednoduchosti a zároveň účinnosti je používána a použitelná ve velmi široké škále kvalitativních projektů.
- Kódování obecně představuje operace, pomocí nichž jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a složeny novým způsobem. Při otevřeném kódování je text jako sekvence rozbit na jednotky, těmto jednotkám jsou přidělena jména a s takto nově pojmenovanými (označenými) fragmenty textu potom výzkumník dále pracuje.

Otevřené kódování – jak na to?

- Jde o univerzální přístup, na který mohou navazovat další sofistikované postupy (dle zvoleného výzkumného designu)
- Procházíme data (např. přepisy rozhovorů) a zatrháváme důležitá místa
- K důležitým úryvkům si píšeme komentáře, které úryvek nějakým způsobem rozvíjí
- Z komentovaných úryvků tvoříme první kódy

Text je „rozbit“ na jednotky (úryvky), těmto jednotkám jsou přidělena jména a s takto pojmenovanými jednotkami výzkumník dále pracuje.

Návodné otázky ke kódování dle Flicka (2006)

- Co? Co je tématem promluvy? O jakém fenoménu se vypovídá? **O čem to je?**
- Kdo? O koho jde? V jakých rolích vystupují?
- Jak? Které vlastnosti jevu jsou zmiňované nebo naopak zamlčované?
- Kdy? Jak dlouho? Jaký je čas a trvání?
- Kde? V jakém prostoru je dění lokalizováno?
- Jak moc? Jak silně? Jaká je intenzita jevů?
- Proč? Jaké jsou příčiny?
- Kvůli čemu? S jakým záměrem aktéři jednají?
- Pomocí čeho? Jaké jsou strategie k dosažení cíle?

Co je to kód?

- V kvalitativní analýze je kód nejčastěji slovo nebo krátká fráze, které vyjadřují nejvýznamější nebo shrnující znak určité skupiny textových nebo vizuálních dat
- Významová kategorie, klíčové slovo, heslo.....
- Pod jedním kódem budu mít vedle sebe úryvky, které spolu tematicky souvisí

Co přesně kóduji?

- Jednotkou je významový celek – např. sousloví, věta, odstavec – členíme tak, aby měl sám o sobě smysl.
- Jaká úskalí skrývají příliš krátké nebo naopak příliš dlouhé úryvky?
- Úryvky musí mít rozumnou fyzickou velikost.

Teoretické versus zakotvené kódy

- Kódy mohou vycházet z teorie – připravím si je před samotnou analýzou a následně je aplikuji na data (tzv. teoretická mřížka)
- Kódy mohou vycházet ze samotných dat – tzv. zakotvené kódy
- Zpravidla obě strategie kombinujeme, v kvalitativní analýze dat bychom se ale měli co nejvíce snažit o tvorbu zakotvených kódů.

Na co si dát při kódování pozor?

- příliš mnoho kódů versus příliš málo kódů (mysleme na princip redukce!)
- **příliš obecné versus příliš konkrétní kódy** (např. komunikace; cuknutí koutkem jako typ invazivního komunikačního gesta)
- **triviální kódy**, z nichž nic zajímavého nekouká (např. zajímavost studia, zkoumáme-li motivaci studentů při výběru oboru studia na VŠ)
- kódy **komplikovaně pojmenované** (např. ústřední diskurz facilitačních technik – proč ústřední? jakých technik? budeme s odstupem času vědět, co jsme tím mysleli?)
- **kódy mnohovýznamové** – tj. kombinující více významů či vlastností, sledující více dimenzí daného jevu (např. individuální vzdělávací plán z pohledu rodiče a žáka)

Zásady správného kódování

- S tvorbou kódů se neunáhlujeme, ačkoliv nás to láká s kódováním co nejrychleji začít.
- Pracujeme co nejvíce s kódy zakotvenými, které vzešly z dat, pokud se omezíme na kódy teoretické, hrozí, že je v datech nenajdeme.
- Kódujeme systematicky, tj. kódováním musíme pokrýt všechna data.
- Není možné pracovat s kódy, které mají nedostatečné výskyty.
- Na několika dokumentech si můžete pilotovat kódovací schéma, kterým budeme později kódovat všech např. 50 prepisů rozhovorů, které chceme analyzovat.
- Dobře okódovaná data jsou ta, kde se kódy seskupují a potkávají. Pokud se kódy kříží, ukazuje to potenciální souvislosti.

Co si dále počít s otevřenými kódy?

- Po fázi otevřeného kódování následuje fáze kategorizování
- Je potřeba vytvořit seznam kódů a jejich výskytů a významově příbuzné kódy shlukovat do kategorií (nebo naopak kódy obecnější povahy rozštěpit na dílčí sub-kódy)
- V další fázi analytické práce hledáme vztahy mezi identifikovanými kategoriemi, ty pak tvoří kostru analytického „příběhu“ či hlavní argumentační linie výsledné studie
- Vztahy mezi kategoriemi je vhodné nějak graficky znázornit (schéma, diagram, model apod.)

Flexibilní povaha analytických postupů KV

- Neexistuje univerzální recept na postup při kvalitativní analýze dat
- Někteří autoři považují kód a kategorii za synonyma, jiní mezi nimi rozlišují
- Někteří výzkumníci generují desítky kódů, které následně shlukují do kategorií, jiní preferují tvorbu menšího počtu obecnějších kódů, které následně rozdělí na subkódy

Co je výsledkem kvalitativní analýzy dat?

- **Seznam a podrobný popis klíčových témat**
- Teorie, hypotézy k dalšímu ověřování
- Chronologie, sekvence
- Schéma, model
- Typologie, kategorizace

Interpretace, kterou autor obvykle umísťuje bezprostředně za daný datový fragment, je aktem **hledání významu** daného výroku či akce. Nestačí konstatovat, že to, co říkají naši respondenti, je zajímavé, ani jednoduše vlastními slovy opakovat či variovat datový úryvek. Cílem interpretace je udělat určitý myšlenkový skok. Víme, že se něco děje a je třeba nabídnout vysvětlení, **proč** se to děje. Ke každému úryvku z dat by měla být připojena rozpracovaná interpretace. Pokud nejsme s to úryvek uspokojivě interpretovat, nemá v našem textu co dělat.

(Švaříček, Šedlová 2013)

Příklady kódování

Deskriptivní kódy

- Jedná se o kódy s nízkou mírou indukce, které slouží spíše k organizaci dat a pojmenování identifikačních charakteristik.
- Například: *politická orientace, veganství*
- Dle Švaříčka a Šed'ové (2007) je to typ kódů zatížený vysokou neproduktivností. Výzkumník nejde hlouběji pod povrch sdělení.

Deskriptivní kódy nejsou podstatou analýzy

T: Co si myslíte obecně o vzájemné spolupráci muzeí se školami? Je potřebná a v jaké podobě? Na jakém místě pomyslného žebříčku (z hlediska důležitosti) jednotlivých muzejních činností ji vidíte Vy?

J. A. Komenský   názornost   vnímavost   žák

R: Už Komenský věděl, že názornými ukázkami je podporována vnímavost žáků i

zpestření   škola   stereotyp   hodnocení muzea
studentů. Každé zpestření školního stereotypu je tedy skutečně žádoucí.

muzeum   prostředky muzea
Domnívám se, že muzea...a nejen ty...jsou velice vhodnými prostředky pro lepší

názornost   zájem   žák

názornost a dozajista mohou zvýšit i zájem žáků, studentů, o danou problematiku

Příklady kódování

■ induktivní kódy

Induktivní kódy výrok jen nereprodukuje, nýbrž mu přidělují „přidanou hodnotu“.
K tvoření takových kódů pomáhají otázky: Co?, Kdo? Proč? Jak? Kde? Kdy?
Pomocí čeho?

Příklady

„A prostě tím pádem jsem to roznesl vlastně do našeho okolí“ (Petr)

Já jako hlásná trouba

„Když můžu, tak na ten problém upozorním.“ (Standa)

Zviditelňovatel problémů

„Na tom táboře jsme se dohodli, že do školy půjdeme jako skinheadi“ (Franta)

Vyjednaná identita

Kódování v praxi

K: Can you talk a little about what it was like for you when you were both working, and with your son, when you were trying to balance that. What was that like?

R: First of all, finding day care was very very difficult for me. I interviewed a dozen people. Um. Most of them were young, young ladies with new babies themselves. And it was very stressful to think about leaving my son, whom I wanted to have a child, leaving him to be raised with somebody else. I ended up finding a day care person who was in her mid 50s. She was really a nice woman and I felt very comfortable with her. And the whole surrounding. And my husband would drop him off in the morning so I didn't have to deal with that separation thing, which was kind of nice. And then I would pick him up at night, so I got that opportunity. The day care woman was really nice, she very rarely called me for any trivial things. I kind of wish she would have— you know, you hear now about day care people keeping logs, you know, about what they ate or how many times their diaper was changed or whatever. So I don't really have a history from, you know, I went back to work when he was 3 months and I quit when he was 9 months. So there's a whole 6 month gap there. It was hard there, it really was.

finding day care
day care providers
leaving son - hard
finding day care provider - wife
day care provider - nice
separation
day care provider - didn't call
missing kid & history
feelings abt day care - hard
day care provider - young
son raised by someone else
day care provider feelings about drop off
pick up
day care provider - nice
kid & day - getting into abt
missing kid & history
quitting work

Softwarové nástroje pro kvalitativní analýzu textu

- QDA/CAQDAS

- MAXQDA

- **Atlas.ti**

  - <http://atlasti.com/product/v8-windows/>

Má teda v souvislosti s tou televizí nějaká pravidla, může si ju sama zapnout?

pravidla
Jako že bych ju hřídala a nešla si ju zapnout ... no ale nejde si ju zapnout sama. Vždycky jde a
vyjednávat o TV *vlnstnosti dítěte*
„Mami, já si jdu zapnout televizi,“ řekne. Ona hlásí většinou tak všechno, hlásí aji, že jde
překlad matky *prostor*
kakat. Takže ona to říká. A ten byt není velikej, že byste nevěděla, co se děje.

A když si ju náhodou zapne a sedne si tam, tak vy se jdete podívat, co tam je v té

televizi?

monitoring *úinnost matky*
No, to se jdu podívat, co tam pouští, a když třeba ju mám doma já vařím v kuchyni ... a teďka
intervence matky *použití videa*
minule třeba jsem jí pustila kazetu a tak se dívala na kazetu na pohádku, že tam v televizi
volba programu *přání dítěte* (*)
zrovna nebylo nic pro ňu, co by ju zajímalo, tak automaticky řekla: „Mami, dej mně tam

sledované pořady
pohádku.“ My máme nahrányho krtka a takový ty dětský pohádky anebo tu hranou pohádku a
izolace dítěte v TV *TV konzumace matky*
říká mně: „Mamko, zavři si dveře,“ protože ona neslyší, já mám puštěnou v kuchyni televizi,
prostor - prostor dítěte *přání dítěte* *dítě vyběhne ke spoludívání*
tak to musím přivřít, aby měla klid na to. Ona samozřejmě by nejradši chtěla, abych si šla za

čas; (úinnost matky)
ní sednout. Ale já nemám čas si za ní sednout, kdybych měla čas, tak to jdu radši s ňou ven,
TV jako méněcenná aktivita
než abych si sedla k té televizi a čučela tam na pohádku.